

<https://www.dnevnik.si/1042719751/kultura/glasba/intervju-s-pekvo-mino-spiler-clanico-kolektiva-laibach-severna-koreja-nam-nastavlja-nelagodno-ogledalo>

Intervju s pevko Mino Špiler, članico kolektiva Laibach: Severna Koreja nam nastavlja nelagodno ogledalo | Dnevnik

Domnevam, da so se vaše misli zagotovo že uredile in otresle prvotne histerije in nezavednih presežnikov. Kako danes z varne razdalje gledate na »podvig« Laibacha?

Še danes določene misli in drugačni utrinki prihajajo za menoj, nekaterih izmed njih se v danem trenutku, se pravi med izvedbo, sploh nisem zavedala. To je tista presežna vrednost našega nastopa, ki se dogaja v nas samih. Sam koncert, ko enkrat stojiš na odru, je samo koncert z vsemi znanimi interaktivnimi zakonitostmi, vendar ga je kontekst Pjongjanga naredil za nekaj izjemnega. Lahko samo rečem, da tak do zdaj ni bil še nobeden in tudi ne bo v prihodnje.

Kako pa so vas sprejeli tamkajšnji mediji?

Koncert je bil posnet in posnetek predvajan na njihovi televiziji. Ni šlo za neposreden prenos, temveč za posnetek v večernih urah, vendar brez vsakršnih izjav ali intervjujev. Kako je bil nastop videti na televiziji, ne vem, ker posnetka nismo ujeli.

Koliko ste sploh videli zunanji svet?

Toliko, kolikor smo lahko, vsi ogledi in izleti so bili dogovorjeni vnaprej. Prostega gibanja zunaj hotela ni bilo veliko, saj se tujec ne sme samostojno gibati. Ves čas smo se premikali okoli kot skupina in v spremstvu svojih gostiteljev. Predstavljam si, da se svoboda gibanja nekoliko poveča, ko ti domačini enkrat bolj zaupajo. V hotelu smo na primer spoznali Ukrajince, ki

vsako leto več mesecev v Pjongjangu servisirajo letala družbe Koryo Air – njih ne nadzorujejo (več) na vsakem koraku. Toda pričakuje se, da se držijo domenjenih poti in urnikov.

Kako ste se odzvali na prepoved gibanja?

Upoštevali smo jo. Je pa to eno najbolj neprijetnih dejstev v Severni Koreji.

Doma ste doživeli pričakovan zasuk: ustvarila se je močna anonimna, morda celo delegirana opozicija, ki vas je etiketirala in vam očitala marsikaj.

Bolj kot izjemna odzivnost me je presenetila narava odzivov. Celo v Severni Koreji ločijo civilno prebivalstvo od državne ideologije. Ne boste verjeli, koliko je tam ameriških turistov, ki jih v ničemer ne povezujejo z odnosom ZDA do njihove države. Številni komentarji pri nas doma pa izkazujejo, da takšnega uvida pri nas ni. Laibach smo v Severno Korejo prinesli tisto, kar smo želeli, ne nekaj, kar nam je bilo naročeno. V tem je precejšnja razlika.

Neki korejski obiskovalec koncerta je dejal, da do tega trenutka ni vedel, da takšna glasba sploh obstaja.

Prav ta komentar ponazarja osrednjo in zaključno misel vsega, kar smo pričakovali v zvezi s svojim nastopom. Odziv publike na ali po koncertu je bil pričakovan. Videti je bilo, da so radovedni, vljudni ali vsaj potrpežljivi. Tudi če je bila naša glasba komu všeč – dasiravno je daleč od njihovih idealov – tega na zunaj ne bi pokazal. Ne bi se namreč spodobilo, da bi nekemu dekadentnemu zahodnjaškemu bendu – tako so nas videli, saj je za njih vse zunaj meja Severne Koreje okuženo – pretirano ploskal, saj bi takoj postal sumljiv. Na koncu smo sicer bili deležni stoječih ovacij, vendar predvsem iz vljudnosti.

Počastili so vas z obiskom demilitariziranega območja.

Gre pravzaprav za turistično zanimivost tako z ene kot druge strani. Vojaki imajo vlogo interpretov zgodovine in vodnikov po muzejsko vzdrževanih vojaških zgradbah, v katerih so potekala pogajanja in kjer so naposled sklenili dogovor o prenehanju ognja. Na zemljiščih naokoli gojijo riž. Nismo imeli občutka, da se tam sicer dogaja še kaj dosti drugega, toda tri ali štiri dni za našim obiskom – območje smo obiskali na praznični konec tedna ob 70. obletnici osvoboditve izpod Japonske – so Južnokorejci po letih molka ponovno prižgali propagandne zvočnike in izzvali severne sosede.

Kakšen se vam je zdel Pjongjang? Kako živo je mesto čez dan in ponoči?

Mesto deluje živahneje, kot sem si predstavljala. Od ljudi, ki so že pred leti obiskali Severno Korejo, sem slišala, da na ulicah tako rekoč ni prometa, da cestne kontrolorke, ki so še danes na vsakem križišču, tudi če ima delujoč semafor, signalizirajo same sebi, da se le malo ljudi sprehaja naokoli in da ne poznajo koncepta druženja na prostem. Očitno se je to v zadnjih petih ali desetih letih precej spremenilo. Promet obstaja, dasiravno ni primerljiv s prometom v drugih dvomilijonskih mestih. Imajo tudi podzemno železnico, ulice so polne pešcev in kolesarjev, ljudje posedajo in se družijo v parkih. Mi smo bili tam ravno v času, ko so potekale vaje za skupinski plesno-koreografski nastop, tako da je bilo v mestu zelo živahno. Obstajajo vsakovrstne trgovine, frizerski saloni, spa centri, kioski na ulicah, mesto je polno zanimive arhitekture, parkov in impozantnih kipov. Nočnega življenja v našem smislu ni. Ponoči zaradi varčevanja z elektriko zavlada tema. Osvetljeni so samo najpomembnejši spomeniki in ogromni portreti vodij, ki jih je Pjongjang prepoln.

Kot dama s slogom ste zagotovo vsaj z enim očesom pospremili tudi njihove modne in stilistične zapovedi.

Ljudje so vsepovsod videti zelo urejeni. Večinoma so oblečeni precej »univerzalno« in preprosto. Njihova skromna eleganca deluje po eni strani staromodno – na ulicah ni opaziti trenutnih oziroma menjajočih se modnih trendov –, po drugi strani pa so zaradi tega videti obenem vsakdanje in klasično vzvišeno. In ne, njihove pričeske niso tako enoznačne, kot se je pred časom na veliko govorilo v medijih.

Kako velik je po vašem občutku mit o Severni Koreji, v kakšni meri je to zahodna propaganda?

Po svoje je Severna Koreja resnično taka, kot jo opisujejo zahodni mediji in si jo tudi mi predstavljamo, ampak obenem je tudi veliko več. Razumem, kako je možno, da se gradi in vzdržuje tak mit. Ljudje najprej opazimo tisto, na kar nas napeljujejo predsodki, in kdor pride te v Severno Korejo zgolj potrjevati, jih bo lahko potrdil. Kdor pa pride, da bi videl več, bo odšel še bolj zmeden, kot je prišel. Država je revna, izolirana in ukleščena v totalitarni režim, toda to so le okoliščine, ki ne konstituirajo človeka kot takega. Nasprotno, morda tudi ali ravno zaradi njih ljudje delujejo bolj osredotočeni na osnovno medsebojno kulturo bivanja in s svojo iskreno prijaznostjo, uvidevnostjo in otroško dobrosrčnostjo nastavljajo naravnost nelagodno ogledalo nam, ki se radi vidimo kot nosilce dostojanstvene družbe.

Na lastni koži ste celo izkusili, da niso tehnološko tako za luno, kot se govori.

Zaradi nenadnega izpada elektrike, kar se v Pjongjangu redno dogaja, so se pokvarile klaviature, zato smo domačine prosili, če lahko priskrbijo kakšne vsaj približno ustrezne druge. Zelo hitro so prinesli dobre klaviature korg, ki so povrh japonske znamke. Ne drži, da ne poznajo električnih kitar in podobnega: zasedba z električno kitaro, basom, električnimi bobni in sintetizatorji je tam standard. Tudi mobitele imajo. Skratka, ne gre za to, da ne bi poznali ali imeli tehnologije. Imajo jo oziroma država jo ima, kolikor in kar si pač lahko privoščijo. To pa ni veliko.

Cenzura za Laibach ni nič novega, da ste jo tokrat pridno spoštovali, pač! Kako je bilo z izbranim materialom in prepovedanim?

Že v predpripravi smo poskrbeli, da bomo predlagane skladbe spravili »skozi«, ne da bi cenzurni biro opazil, da je to problem. Izbrali smo nekaj pesmi in jih dali na voljo. Tako je bilo zmenjeno vnaprej in dogovora smo se držali. Nobene cenzure v smislu, da bi nam spreminjali pesmi, ni bilo. Z dolgega seznama so za to odgovorni po svoji volji prečrtali in izbrali pesmi za nastop.

Kdaj prej bi Laibach izvajal ravno prečrtano.

To bi bila preveč očitna provokacija, ki nam ne bi povzročila večjih težav. Izključili bi nas in pospremili na letališče. Bi pa povzročila veliko težav ljudem, ki so delali z nami in nam zaupali. Na koncu koncev bi bila tudi prepoceni gesta brez kakršnega koli večjega subverzivnega učinka.

Vaš obisk so snemale tudi kamere. Ali so šli posnetki tudi skozi cenzorsko sito?

Niso, me prav zanima, kaj so posnele kamere.